

reriori probatum est, et nunc etiam in secundo membro supra posito patebit.

11. *Probatur assertio de inefficacia in actu secundo.* — Probatur ergo altera pars, nimirum auxilium sufficiens non posse esse de se inefficax in actu secundo, quia talis inefficacia in hoc solum consistit, quod auxilium non actu operetur: non potest autem hoc provenire per se ex ipso auxilio; quod probatur, quia sufficiens causa proxima, et applicata ad operandum cum omnibus requisitis ad agendum, et ablatis omnibus impedimentis, non potest cessare ab operatione actuali, nisi vel propter libertatem, vel quia Deus negat concursum: in præsentem autem auxilium sufficiens supponitur principium in suo genere sufficiens, et applicatum voluntati cum omnibus requisitis, nam (ut dixi) hæc omnia includit vocatio proxime sufficiens; ergo non potest cessare ab operatione ex defectu concursus divini, quia ille est unum ex necessariis ad agendum, et ideo, dato principio proximo agendi, sufficientique in suo genere, concursus ex parte Dei requisitus, sicut est debitus connaturali debito, ita etiam ex parte Dei offertur, et in manu hominis constituitur. Nam si in aliquo casu Deus miraculose negat concursum, ut in igne Babylónico, tunc carentia actionis Deo ipsi tribuitur, et non inefficaciæ virtutis proximæ. Ergo in præsentem, quod homo per auxilium sufficiens non operetur, non provenit ex divini concursus defectu, nec potest refundi in Deum. Superest ergo ut defectus operationis in actu secundo, quando auxilium supponitur completum in actu primo, et sufficiens, provenire non possit nisi ex libertate integræ et proximæ causæ activæ. Sed hæc libertas non convenit auxilio de se, sed ratione subjecti, in quo est; ergo quod tale auxilium sit inefficax in actu secundo, non convenit illi de se, sed ex subjecto, id est, ex libera voluntate libertatis humanæ, ejusque defectu. Sicut quod habitus charitatis actu non eliciat amorem, non provenit ab illo secundum se, quia potius ipse, quantum est de se, inclinatur ad actualem amorem: provenit ergo ex libertate voluntatis, quando alias supponitur cum aliis requisitis ad agendum, nam habitibus utimur cum volumus: ita ergo est in auxilio sufficienti, quod se habet ut actus primus in ordine ad consensum.

12. *Respondetur ad fundamentum contrariæ sententiæ.* — Ad fundamentum contrariæ sententiæ, primo negari potest dari auxilium de se efficax distinctum ab actuali concursu con-

comitante; sed quia de hoc in libro sequenti dicturi sumus, ut ab illa quæstione abstrahamus, respondemus, quacumque ratione ponatur auxilium aliquod de se efficax necessarium ad operandum, ut salvetur auxilium vere sufficiens, licet actu non operetur, necessarium esse ut auxilium efficax sit in potestate hominis habentis auxilium sufficiens, vel (quod perinde est) necessarium est ut sit in potestate hominis operari actu cum suo auxilio sufficiente, ac proinde habere omnia necessaria ad efficaciam, seu efficientiam talis auxilii; quia si hoc totum non sit in potestate et libertate ejus, impossibile est quod carentia operationis homini attribuat, ratione ejus usus vel non usus liberi, ut omnia dicta in hoc et in præcedenti capite aperte convincunt. Unde ad argumentum, posito illo antecedenti de auxilio de se efficaci, neganda est consequentia de sufficiente per se inefficaci. Et ad probationem, quia auxilium sufficiens hic sumitur ut separatum ab efficaci, respondetur hanc separationem non esse ex natura auxilii sufficientis, sed ex libertate voluntatis, cui datur auxilium sufficiens, et ideo non sequitur quod auxilium sit de se inefficax, sed tantum quod actu sit inefficax. An vero hæc responsio cohæreat cum auxilio per se efficaci ac prædeterminante, videant illius auxilii defensores; nam si non cohæret, profecto negandum potius est tale auxilium per se efficax, quam admittendum auxilium sufficiens de se inefficax.

13. *Et ad primam confirmationem.* — Unde ad primam confirmationem, respondemus, si tale fingatur auxilium efficax necessarium ad operandum, quale ibi depingitur, sic plane destrui verum auxilium sufficiens, et ideo negamus dari necessitatem talis auxilii efficacis, quod nullo modo a libertate hominis, sed a Dei tantummodo arbitrio pendeat, etiam supposito sufficienti auxilio: quomodo autem hoc debeat intelligi et probari, in libro sequenti dicemus. Et ideo hic solum dicimus, dato quod auxilium sufficiens indigeat novo auxilio efficaci ad actu operandum, illud præsto esse, nec posse deesse ex parte Dei (alias fingeret potius dare auxilium sufficiens, quam vere illud conferret); et nihilominus tale auxilium efficax posse separari a sufficienti, et actu non dari ex defectu hominis nolentis cooperari cum auxilio sufficiente sibi collato. Nec hinc sequitur auxilium illud non esse proxime sufficiens, quia, etiam posito tali auxilio sufficiente, est in potestate voluntatis admittere

vel non admittere auxilium efficax, quia libera est illi operari vel non operari cum auxilio sufficiente. Hæc autem potestas non est libera ad efficiendum aliquid quod sit voluntatis dispositio ad recipiendum auxilium efficax, et ideo est proxime sufficiens, et non remote, seu mediante alio actu. Hinc tamen recte concluditur auxilium illud, quod ultra auxilium sufficiens requiritur ad efficaciam ejus, non posse esse aliud præter concomitantem concursus Dei, qui non fit in nobis actu sine nobis, et semper fit in nobis sufficienter excitatis, si velimus. Nam omne aliud auxilium præveniens, quod a solo Deo fieri debeat, non potest esse immediate in potestate nostra libera, sed ad summum mediante alio actu libero, et ideo si de tali auxilio efficaci procedit argumentum, negamus illud esse necessarium, imo nec possibile, ut latius libro sequenti dicemus.

14. *Respondetur ad secundam confirmationem.* — Ad secundam confirmationem, respondeo aliud esse loqui de auxilio sufficiente sub hac voce concepto, ut existente in hominibus qui illi resistunt, quod potest dici in sensu composito; aliud vero esse loqui de illo secundum se (ut ita dicam) in sensu diviso. Loquendo ergo de illo posteriori modo, nego auxilium sufficiens semper carere effectu, aut infallibiliter manere inefficax, quia (ut libro sequenti ostendam) idem auxilium sufficiens potest in uno habere effectum, et in alio privari effectu, ex defectu liberi arbitrii. At vero, loquendo priori modo in sensu composito, verum est auxilium sufficiens semper esse inefficax: sic autem negatur consequentia, scilicet de se esse inefficax, quia non habet ab intrinseco illum effectum, sed quatenus est in homine qui illi resistit, sub quo defectu sic consideratur. Unde non est hoc infallibile in ipso auxilio secundum se spectato, sed est ex defectu subjecti, qui defectus jam supponitur, quoad nos quidem confuse in his quæ frequenter contingunt, quoad Deum vero distincte et clare, in præsentia ejus, qua prævidet non tantum virtutem causarum, et auxiliorum, sed etiam determinationes liberas eorum, sive absolute futuras, sive sub quacumque conditione. Neque obstat quod tale auxilium sæpissime et in majori hominum multitudine inveniat inefficax, quia inde non sequitur id habere ex se, sed ex causa libera cui inest, et sufficit ad totum illum defectum, imo non potest aliunde provenire, cum in ipso auxilio non sit libertas nisi ratione subjecti, et hæc sufficit,

ut in malis Angelis satis ostensum est, qui gratiam sufficientissimam habuerunt.

15. *Congruitas gratiæ seu vocationis ab arbitrio hominis pendet.* — Ad alteram partem, quæ ad Deum pertinet, concedimus quidem, juxta illam sententiam de auxilio prævio de se efficaci, vix posse evitari quin carentia gratiæ sufficientis auxilii ex sola Dei voluntate proveniat, quod nos inconveniens reputamus, et ideo sententiam illam non admittimus, hanc vero partem in sequentem librum disputandam reservamus. Negamus tamen similem esse rationem de vocatione congrua, quia, licet vocatio congrua sit necessaria ad efficaciam auxilii, illa tamen congruitas in re ipsa non est omnino antecedens, seu præveniens usum libertatis, sed est consequens et ab arbitrio pendet. Et ideo quod vocatio non sit congrua in his qui tantum auxilium sufficiens recipiunt, causa est in ipsis; possent enim facere ut vocatio esset congrua, si vellent gratiæ cooperari, prout revera possent; unde attente considerandum est aliud esse quod in potestate hominis sit facere, ut Deus ipsi tribuat vocationem quam prævidet futuram congruam; aliud esse quod in potestate hominis sit facere, ut vocatio sufficiens, quæ illi datur, sit congrua. Nam secundum dicimus esse in potestate hominis, idque sufficit, ac necessarium est ut auxilium sit vere sufficiens. Primum autem revera non est in hominis potestate, sed in sola divina dispositione ac libertate. Ad argumentum ergo concedimus utramque partem antecedentis, nimirum, cui Deus donat primam vocationem congruam, sua misericordia et libera voluntate dare, et cui donat quam prævidet futuram incongruam, etiam pro suo arbitrio illam dare, et non meliorem; inde vero non sequitur Deum esse causam inefficaciæ vocationis, quia de se potius vellet talem vocationem esse congruam, prævidet tamen non esse talem futuram ex libertate hominis, et permittit: non est tamen Deus causa defectuum quos permittit. Unde tota illa argumentatio procedit ex æquivocatione illa, quod non distinguit inter liberam distributionem vocationis, quam fatemur esse ex Deo, et causam unde vocatio habet quod sit incongrua, quæ non est ex Deo.

16. *Deus vocationes congruas directe voluit, incongruas permisit.* — Cur Deus non debuit denegare gratiam male ea usuris. — Est autem animadvertendum Deum, cum ex æternitate voluit quibusdam dare vocationes quas

prævidet futuras esse congruas, aliis vero quas prævidet futuras esse inefficaces, aliter voluisse unum quam aliud; nam vocationes congruas directe voluit et ordinavit; quatenus vero incongruæ sunt, non illas voluit, nec procuravit, sed tantum permisit, quia oculi ejus mundi sunt, ne videant malum seu defectum, utique volendo, vel applicando, sed tantum permittendo; nemini autem occasionem præbendo ut in vacuum gratiam recipiant, sed relinquendo illam, seu non auferendo, sed liberum ac contingentem cursum causarum permittendo, quia nec tenetur causarum ordinem immutare, nec abundantiora auxilia præbere quam necessaria sint. Nec etiam debuit auxilia sufficientia denegare his quos videbat male illis esse usuros, quia illa erant necessaria ad liberum usum voluntatis, et ut defectus salutis talium hominum non posset Deo imputari. Itaque illa distributio auxiliorum in quibusdam ostendit singularem Dei gratiam et benevolentiam, in aliis vero justitiam, in utrisque vero mirabilem providentiam, quæ non excusat eorum hominum negligentiam, qui sufficienti auxilio cooperari contempserunt. Et ideo, licet verum sit, cui Deus non donat efficax seu congruum auxilium, libera voluntate non dare, non inde sequitur Deum esse causam cur auxilium sit inefficax, sed solum sequitur prævidisse Deum, ex voluntate hominis futurum fuisse ut non habeat effectum, et nihilominus voluisse illud dare, permittendo illum defectum, et noluisse alium dare quod præsciebat habiturum fuisse effectum, quæ sunt inscrutabilia judicia Dei, quæ Augustinus utique scrutari non audeat, sed admirari.

17. *Respondetur ad testimonia Patrum alata.* — Quo sensu dari dicatur gratia minime idoneis ei capiendæ a sancto Augustino. — Atque hoc uno verbo responsum est ad testimonia in contrarium inducta; in primo enim loco, ex q. 2 ad Simplician., de hac distributione vocationum congruæ vel incongruæ aperte loquitur, et illam refert in divinam voluntatem et liberam electionem, quod verissimum est modo declarato. Et huic sensui congruunt cætera quæ ibi Augustinus disputat. Cum autem dicit ad quosdam pervenire vocationem, quæ talis est qua moveri non possent qui ei capiendæ non reperiuntur idonei secundum præscientiam, dictum est non secundum intrinsecam incongruitatem vocationis, nec secundum intrinsecam impotentiam voluntatis ad operandum cum tali vocatione; nam

revera simpliciter, et (ut aiunt) in sensu diviso, potuissent sic vocati venire, et vocationi sese accommodare cum gratia Dei cooperante, quæ illis præsto fuisset, si per eos non stetisset, ut satis in cap. 2, 3 et 4 probatum est. Tamen, quia Deus talem vocationem illis hominibus dare voluit, præsciens illos non fuisse consensuros vocationi, ideo dicitur data illis vocatio, qua in sensu composito moveri non possent, seu, clarius, qua ita possent ut de facto non essent bene illa potestate usuri. Eodemque modo tali vocationi capiendæ non erant idonei secundum præscientiam, aut secundum futurum usum, non secundum absolutam capacitatem et potestatem, et hanc esse Augustini mentem, ex dicendis in sequenti testimonio apertius ostendetur.

18. *Explicantur alii loci sancti Augustini.* — Eadem interpretationem habet alter locus de Prædest. Sanct.; Augustinus enim ibi non dicit, Deum non omnes, quos docet, ita docere ut possint venire ad Christum; sed dicit non omnes ita docere ut veniant, quod verissimum est, etiamsi primum sit falsum absolute, et in sensu diviso loquendo, ut explicatum est; dicit præterea, cum posset Deus omnes ita docere ut venirent, id est, efficaciter seu congrue vocare, nolle id facere, idque unum esse ex occultis mysteriis Dei, in quo et misericordia in quibusdam et in aliis iudicium ostenditur. Unde cum ait: *Quos autem non docet, iudicio non docet*, intelligendus est: Quos sic non docet, id est, ut ita veniant, nam alio quidem modo etiam eos docet sufficienter ut venire possint, et veniant si velint; iudicium vero seu mysterium est, quod non aliter eos docet cum possit; nec inde sequitur inefficaciam talis doctrinæ Dei ex Dei ordinatione provenire, sed ex permissione tantum, ut explicatum est; et simili modo limitandum est quod dicit, cum, prædicatore insonante, aliqui non credunt, eos foris audire, intus non audire nec discere, id est, non ita interius audire ut discant; nam quod interius etiam aliquo modo audiant, necessario dicendum est ut auxilium sufficiens recipiant, juxta dicta in cap. 2.

19. *Quomodo credere potuissent qui relictii sunt, ut ait sanctus Augustinus.* — Quando idem dicit aliquibus non esse datum ut crederent, intellige, secundum divinam præscientiam. — Tertium denique testimonium eodem fere modo facile declaratur. Sed imprimis notandus est ille modus loquendi Augustini de Tyriis et Sidoniis: *Relictii sunt qui etiam cre-*

dere potuissent. Nam sensus est relictos esse qui credidissent, si talia signa vidissent; hoc enim affirmavit Christus in verbis proxime sequentibus; loquitur enim Augustinus per verbum *potuissent*, vel intelligendo potestatem in actum reducendam, vel intelligendo etiam secundum præscientiam, quæ futurum effectum includit, et ita constat hanc esse phrasim Augustini, ut in primo testimonio interpretati sumus; quam sumpsit ex simili loquendi modo Christi Domini, quæ verba ibidem allegat, qui de Judæis dixit: *Propterea non poterant credere, quia de illis dixit Isaias: Ecce caeca cor populi hujus, etc.*, Joan. 12; *propterea non poterant, quod nolebant*, ut ibi ait Chrysostomus, et Prosper ad objectiones Vincent., in 6; tamen, quia Deus illam voluntatem eorum præsciebat, ideo in sensu composito non poterant; et sic etiam non erunt obscura sequentia verba Augustini: *Quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent erat negatum*; ait enim non esse eis datum credere secundum prædestinationem divinam (nam hæc etiam est usitata locutio Augustini); supponit autem Augustinus efficacia auxilia ad exequenda media prædestinationis ab electione divina descendere, seu a proposito, ut loqui etiam solet Augustinus; et ideo ait, *quos Deus non eligit ad salutem, vel ad fidem, etiam non dedisse eis unde crederent*; non quia eis negaverit unde possint credere, nec quia aliquid ex parte sua negavit, ratione cujus non sunt usi illa potestate, nec crediderunt, sed quia negavit illis, vel dare noluit etiam vocationem qua de facto crederent, quam ipse non ignorabat, et dare potuisset; et eundem sensum habent ultima verba, ut facile consideranti patebit.

CAPUT VII.

UTRUM AUXILIUM SUFFICIENS DETUR INTERDUM PRÆDESTINATIS, VEL SOLIS REPROBIS.

1. *Status quæstionis.* — *Hæretici negant dari auxilium sufficiens reprobis.* — *Probatur ex Patribus et ratione.* — Hactenus explicuimus quid sit auxilium sufficiens, et quas spirituales vires quæve auxilia includat; nunc superest videndum quibus et quomodo detur. Omnium autem hominum multitudo (idemque est de Angelis) in duas classes, prædestinatorum et reproborum, distinguitur, quæ partitio sumitur per diversum ordinem ad consecutionem ultimæ beatitudinis, ad quam etiam hæc auxilia ordinantur, ideoque imprimis,

per comparisonem ad illa duo membra, explicandum a nobis est quibus detur auxilium sufficiens; et in præsentia duo inquiruntur, unum, an reprobis detur, aliud, an detur prædestinatis, vel sit proprium reproborum, saltem quoad illum modum quo dici solet proprium quod alicui soli convenit; et in priori quidem puncto, hæretici hujus temporis negant dari auxilium sufficiens reprobis, sed tantum electis, et pro eadem sententia refertur Cosmas Philiar., quæst. singulari de prædest., cap. 22, et videtur favere Isidorus, lib. 2 Sentent., cap. 5, § *Spiritualis*; ait enim spirituale auxilium solis electis dari; ratione idem suaderi potest, quia reprobis vel non datur sufficiens gratia ut ad fidem veram convertantur, vel saltem non datur ut credentes justificentur, vel denique non datur ut semel justificati usque ad finem in justitia perseverent: ergo simpliciter non datur eis auxilium sufficiens ad salutem. Consequentia evidens est, quia sine fide, justitia, et perseverantia in illa, salvari non possunt.

2. Antecedens quoad primam partem probatur, quia credere non possunt nisi trahantur a Deo, dicente Christo Domino: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Venire autem est credere, dicente eodem Domino: *Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me*, ut ibi et sæpe alias Augustinus exponit; at multi reprobi non trahuntur a Patre ad Christum per fidem, ut experientia docet; ergo illi non possunt credere; ergo non accipiunt auxilium sufficiens ad credendum, nam auxilium sufficiens dat posse, ut diximus. Idemque argumentum de secundo membro fieri potest, quia sicut non potest quis venire ad Christum per solam fidem, nisi trahatur, ita nec potest venire per fidem vivam, seu per vitam fidei, quæ est charitas, seu per fidem quæ per dilectionem operatur, nisi etiam trahatur; nam quod Christus ibidem dixit: *Hoc est opus Dei, ut credatis in ipsum*, non minus de fide viva quam de sola substantia fidei verum est; at vero multi credentes non trahuntur ut diligant; ergo nec ipsi credentes, si reprobi sint, accipiunt auxilium sufficiens ad amandum, et consequenter nec ut justitiam consequantur. Denique tertia pars probatur, quia nemo potest perseverare sine speciali perseverantiæ dono; sed hoc non datur reprobis: ergo non possunt perseverare; ergo non recipiunt auxilium sufficiens ad perseverandum.

3. *Contraria sententia est dari proprie re-*